

## 2

### Aanbieding Prinsjesdagstukken door de minister van Financiën

Aan de orde is de aanbieding van de Prinsjesdagstukken door de minister van Financiën.

#### De voorzitter:

Beste Kamerleden, minister van Financiën, de mensen op de publieke tribune en de kijkers thuis, vandaag krijgen we als Tweede Kamer officieel de Miljoenennota en de rijksbegroting voor volgend jaar uitgereikt. Dit jaar is Prinsjesdag helaas anders dan we gewend zijn, onder andere door de coronaregels. We hebben dat net ook gezien. Zo is er minder publiek. Ik hoop dat we volgend jaar weer een normale Prinsjesdag kunnen hebben met veel mensen. Gelukkig kunnen mensen online, via de televisie en via Instagram wel alles volgen. Ik vind het daarom ook heel leuk dat Imane Valk vandaag aanwezig is. Ze zit in de loge. Een speciaal welkom. Haar grootste hobby is misschien wel politiek. Zij vertegenwoordigt jongeren en de betrokkenheid van jongeren bij de politiek. Via de hashtag Prinsjesdagreporter doet zij vandaag met drie andere jongeren verslag van deze bijzondere dag. Ik vind het heel leuk dat zo veel jongeren geïnteresseerd zijn in de politiek. Imane, heel fijn dat je er vandaag bij bent.

Vorige week mocht ik ook de Kindermiljoenennota in ontvangst nemen. Ik heb toen een bijzonder verzoek gekregen van de mensen die dat aan mij overhandigden, namelijk of de minister van Financiën ook een reactie kan geven op de Kindermiljoenennota, dus bij dezen.

Dan gaan we nu over naar de aanbieding van de begroting voor het jaar 2022. Ik geef het woord aan de minister van Financiën.

#### Minister Hoekstra:

Mevrouw de voorzitter, dank u wel. Iedereen die ooit een vak economie heeft gevolgd, kent wel het begrip "homo economicus". Dat gaat over de calculerende mens die rationele keuzes maakt en over een economie die transactioneel is, gericht op het maximaliseren van nut. Diezelfde economiestudent weet vast wel dat er over deze visie binnen en buiten de wetenschap al langer vragen worden gesteld, dat theorie en praktijk heel verschillend kunnen uitpakken en dat de economie niet voor niks — ik zeg dat met het grootst mogelijke respect voor alle economen die ons land rijk is — geen exacte wetenschap is.

Maar als er één periode is waarin we heel nadrukkelijk hebben gezien dat wij mensen niet sec als homo economicus door het leven gaan, dan is het de afgelopen anderhalf jaar. Tijdens de coronacrisis zagen we mensen die geen beslissingen namen uit eigenbelang, maar omdat ze er voor elkaar wilden zijn. We kennen de voorbeelden allemaal. Denk aan de psycholoog die een bel-me-welregister begon voor mensen die zich eenzaam voelden. Denk aan de Amsterdammer die laptops regelde voor kinderen die er thuis geen hadden, maar wel huiswerk moesten maken. Denk aan de vele vrijwilligers die naast een fulltimebaan 's avonds meehielpen in de zorg toen de druk daar het allerhoogst was. Denk aan de juf van groep 3 die tijdens de

schoolsluiting bij al haar leerlingen langsfietsde toen zij alle letters hadden geleerd. Zo kon ze met ieder van hen apart en op afstand toch het grote letterfeest vieren. En denk aan al die mensen die trouw bij hun favoriete restaurant afhaaldiners kochten en thuis opwarmden. Het haalt het natuurlijk niet bij uit eten gaan, maar Nederlanders deden het ook om iets anders: om hun eigen horeca te steunen. Het zijn allemaal voorbeelden die ver afstaan van de calculerende mens die bezig is met eigenbelang.

Dat deed me terugdenken aan een gesprek dat ik had met de theoloog Paul van Geest. Hij is een bijzondere samenwerking begonnen met de econoom Lans Bovenberg vanuit de gedachte dat de theologie en de economie elkaar wellicht iets kunnen leren. Deze hoogleraren stellen dat we niet, of niet uitzonderlijk of niet uitsluitend, als een homo economicus, maar ook als een homo cooperans door het leven gaan en dat onze economie in belangrijke mate niet transactioneel maar relationeel is. In het afgelopen anderhalf jaar was dat voor ons allen in Den Haag zichtbaarder dan voorheen. De plannen die wij hier in Den Haag maakten en accordeerden, hadden à la minute impact op het leven van heel veel Nederlanders. Cijfers op de begroting maakten dat ondernemers de winter door konden komen en dat mensen hun baan behielden. Ratio en emotie, beleid en praktijk: ze waren nog meer verbonden dan anders. We zagen het in de samenleving toen bleek hoezeer wij voor elkaar klaarstaan in moeilijke tijden. We zagen het in de voorbeelden die ik net noemde van de juf, de vrijwilligers, de psycholoog en al die anderen. Het zijn voorbeelden van mensen die elkaar helpen, die veerkrachtig zijn en die er in lastige omstandigheden het beste van maken, voorbeelden die vertrouwen bieden in de toekomst.

Mevrouw de voorzitter. Waar brengt ons nu die combinatie van veerkracht in de samenleving, van aanpassingsvermogen in het bedrijfsleven, van de steunpakketten van de overheid en van de samenwerking die we in het hele land hebben gezien? De begroting laat zien dat het ons in ieder geval brengt bij een nabije toekomst die er op economisch gebied opvallend goed uitziet. Als ik eerlijk ben, hadden we hier een jaar geleden blind voor getekend. Door het aanpassingsvermogen van ondernemers en van de samenleving als geheel, door de ongekende steunpakketten van in totaal ruim 80 miljard euro en doordat wij elkaar en noodlijdende bedrijven steunden in moeilijke tijden, zijn er meer vacatures dan werklozen, bleef het aantal faillissementen historisch laag, groeit de economie en staan ook de overheidsfinanciën er beter voor dan eerder voorzien.

Mevrouw de voorzitter. Tegelijkertijd zijn dat cijfers die niet altijd iets zeggen over de individuele levens van mensen. Mensen die door corona een naaste hebben verloren, die last hebben van de naweën van de ziekte, die inkomsten zijn kwijtgeraakt of die worstelen met nog geldende maatregelen: voor hen is het oude normaal nog niet terug. Dat wij voor onze welvaart en ons welzijn van meer afhankelijk zijn dan alleen van de stand van de economie, heeft corona ons wel doen inzien. We zijn de afgelopen zomer ook op andere manieren allemaal met onze neus op de feiten gedrukt. Met de verschrikkelijke moord op Peter R. de Vries werd er ook een brute aanslag gepleegd op onze rechtsstaat. De opmars van de taliban in Afghanistan laat zien hoe snel de situatie in een land kan omslaan en dat dat enorme gevolgen heeft voor de inwoners. Er waren overstromingen in West-Europa en bosbranden in Zuid-Europa, de Verenigde Staten en Siberië. Hoewel die niet uniek zijn

in onze tijd, is tegelijkertijd de conclusie onontkoombaar dat klimaatverandering geen probleem is van morgen, maar van vandaag.

Mevrouw de voorzitter. Al die ontwikkelingen tonen dat onze veiligheid niet vanzelfsprekend is en maken misschien ook wel onzeker over de toekomst. Hoewel een demissionair kabinet zich normaliter terughoudend opstelt, kan een aantal problemen wat het kabinet betreft niet wachten. Daarom doet het kabinet in deze Miljoenennota gerichte investeringen. Zo geven we onder meer geld uit om klimaatverandering verder tegen te gaan. We investeren in de aanpak van criminaliteit en in de bescherming van bedreigde personen. Vanwege de krapte op de woningmarkt vinden we het noodzakelijk om geld uit te geven voor de bouw van nieuwe woningen. Want voor al deze kwesties geldt: hoe langer je wacht, hoe groter het probleem.

Mevrouw de voorzitter. Het zijn dus zaken waar wij vandaag mee aan de slag moeten voor het land waarin we morgen willen leven. Ik hoop dat we daarbij kunnen vasthouden aan wat we allemaal hebben laten zien in coronatijd, namelijk een veerkrachtige samenleving waarin we samenwerken en omkijken naar de ander. Als we dat nou kunnen voortzetten, dan heb ik er alle vertrouwen in dat we de toekomstige uitdagingen samen aankunnen.

(De Miljoenennota 2022 en het Blauwe Boekje worden door de bode aan de Voorzitter overhandigd.)

**De voorzitter:**

Ik dank de minister van Financiën voor het aanbieden van de begroting voor het jaar 2022.